

Φορέας Υλοποίησης	: ERA
Τόπος Διεξαγωγής	: Innsbruck
Ημερομηνία	: 13-15/3/2013
Τίτλος Σεμιναρίου	: Workshop on cross-border divorce and maintenance: jurisdiction and application law
Συμμετοχή	: Αντώνιος Αραποστάθης Πρωτοδίκης

Σχόλια

Τα θέματα που παρουσιάστηκαν και αναπτύχθηκαν κατά τις 3 ημέρες στο σεμινάριο που έγινε στο δικαστικό μέγαρο του Innsbruck στα γερμανικά με θέμα το εφαρμοστέο δίκαιο και τη νομολογία σχετικά με υποθέσεις διεθνών διαζυγίων και διατροφής είναι τα ακόλουθα:

ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ

Εισηγήτρια: Martina Erb-Klunemann, Amtsgericht Hamm (Γερμανία)

ΘΕΜΑ: Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 27ης Νοεμβρίου 2003 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 27ης Νοεμβρίου 2003 (Βρυξέλλες Ια) για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές

διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 (Βρυξέλλες ΙΙ) που ασχολείτο μόνο με θέματα γονικής μέριμνας που σχετίζονταν με γαμικές διαφορές και είχε δεχθεί σφοδρή κριτική. Ο νέος κανονισμός περιέχει διατάξεις για τη γονική μέριμνα που έχουν εφαρμογή ανεξαρτήτως εάν ανακύπτουν εξ αφορμής διαδικασίας διαζυγίου.

II. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Ο κανονισμός αφορά υποθέσεις που σχετίζονται με διαζύγια, δικαστικό χωρισμό και ακύρωση γάμου. Σύμφωνα με τον 8^ο λόγο της εισηγητικής έκθεσης ο κανονισμός θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο στη λύση του συζυγικού δεσμού και δεν θα πρέπει να επηρεάζει θέματα, όπως οι λόγοι του διαζυγίου, οι περιουσιακές συνέπειες του γάμου ή άλλα συναφή ζητήματα. Επίσης δεν εφαρμόζεται σε θέματα ονόματος, περιουσίας και κληρονομίας.

Ο υπ' όψη κανονισμός ισχύει για όλα τα είδη διαδικασίας και ο όρος «δικαστήριο» περιλαμβάνει κάθε αρχή που έχει διεθνή δικαιοδοσία για τα ζητήματα που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, ενώ το ίδιο ισχύει και για τον όρο «δικαστής», καθώς ο θεσμός του διαζυγίου και του δικαστικού χωρισμού δεν είναι γνωστός σε όλες τις έννομες τάξεις και ούτε επιδιώκεται η εναρμόνιση του ουσιαστικού δικαίου των χωρών μελών¹. Το ερώτημα, εάν σε ένα κράτος μέλος είναι δυνατό να ισχύσει δικαστικός χωρισμός χωρίς διαζύγιο ή να κηρυχτεί ένας γάμος άκυρος, εξαρτάται από το εφαρμοστέο δίκαιο, το οποίο με τη σειρά του εξαρτάται από τη σχετική νομοθεσία του κάθε κράτους. Επομένως, είναι δυνατόν τα δικαστήρια ενός κράτους μέλους να έχουν αρμοδιότητα για

¹ Βλ. τις αποφάσεις του ΔΕΚ C-435/06 καθώς και C-400/10, σύμφωνα με τις οποίες εμπίπτει στην έννοια των «αστικών υποθέσεων» κατά την έννοια της του άρθρου 1 § 1 του ανωτέρω κανονισμού απόφαση που ελήφθη στο πλαίσιο των κανόνων δημοσίου δικαίου.

την κήρυξη δικαστικού χωρισμού χωρίς διαζύγιο, παρ' όλο που στο εν λόγω κράτος δεν αναγνωρίζεται αυτός ο θεσμός και επομένως δεν μπορεί να εφαρμοστεί.

Ο Κανονισμός τέθηκε σε ισχύ την 1-8-2004 και εφαρμόζεται σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση από την 1-3-2005 με μοναδική εξαίρεση την Δανία. Κατ' εξαίρεση, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 64, επιτρέπεται, όμως, παράλληλα και η αναγνώριση αποφάσεων που εκδόθηκαν κατόπιν αγωγών που ασκήθηκαν πριν από την ημερομηνία αυτή, εφόσον το Δικαστήριο της χώρας προέλευσης θεμελίωσε την διεθνή δικαιοδοσία του σε κανόνες σύμφωνους με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού ή του Κανονισμού 1347/2000 ή με διατάξεις σύμβασης που ίσχυε μεταξύ του κράτους μέλους προέλευσης και του κράτους μέλους αναγνώρισης της απόφασης.

III. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΑΜΟΥ

Η αρμοδιότητα καθορίζεται από τα άρθρα 3, 4 και 5 του Κανονισμού που προβλέπουν 7 διαφορετικές περιπτώσεις, ενώ δεν εφαρμόζονται οι κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου (αποκλειστική δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 6). Έτσι, σύμφωνα με αυτή την αρχή ο Κανονισμός εφαρμόζεται: 1) εάν ένας εκ των συζύγων έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας ή έχει τη διαμονή του (domicile) στο Ηνωμένο Βασίλειο ή την Ιρλανδία², ή 2) εάν ένας εκ των συζύγων έχει ιθαγένεια τρίτους κράτους, αλλά έχει τη συνήθη διαμονή του σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ. Ωστόσο, εάν κανένα δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει αρμοδιότητα σύμφωνα με τις ανωτέρω αρχές, τότε αυτή

² Η έννοια του όρου «domicile» προέρχεται από το Αγγλικό δίκαιο και ερμηνεύεται σύμφωνα με αυτό υπερβαίνοντας σε γενικές γραμμές τις προϋποθέσεις της «συνήθους διαμονής», όπως αυτή νοείται στο ελληνικό δίκαιο. Εξ αυτού του λόγου αναφέρεται αυτούσιος ο όρος χωρίς να μπορεί να μεταφραστεί με νομική ακρίβεια στις υπόλοιπες γλώσσες.

ρυθμίζεται από τους γενικούς κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου (άρθρο 7) σύμφωνα με την αρχή που υιοθετήθηκε από το ΔΕΚ στην υπόθεση Lopez (C68/07)³.

Το δικαστήριο εξετάζει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη δικαιοδοσίας του εφόσον επιλαμβάνεται υπόθεσης για την οποία δεν έχει δικαιοδοσία βάσει του κανονισμού και για την οποία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει δικαιοδοσία δυνάμει του κανονισμού (άρθρο 17). Σχηματικώς, εάν ένα δικαστήριο έχει δικαιοδοσία σύμφωνα με τα άρθρα 3, 4 ή 5, τότε επιλαμβάνεται της υπόθεσης, διαφορετικά εξετάζει εάν εφαρμόζεται το άρθρο 6 (δηλαδή εάν κάποιο άλλο δικαστήριο κράτους μέλους θεμελιώνει δικαιοδοσία βάσει της ως άνω διάταξης) και σε θετική περίπτωση κηρύσσεται αναρμόδιο, ενώ τέλος, σε περίπτωση που δεν προκύπτει αρμοδιότητα άλλου δικαστηρίου σύμφωνα με τον Κανονισμό, εφαρμόζονται οι κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τις διατάξεις του άρθρου 7.

Παράδειγμα:

-Ο Α υπήκοος τρίτης χώρας παντρεύεται την Β ελληνίδα υπήκοο το έτος 2002 και διαμένουν μόνιμα στη Γερμανία. Το έτος 2013 η Β αιτείται διαζύγιο στη Γερμανία:

Το δικαστήριο θα πρέπει να εξετάσει εάν εφαρμόζεται ο κανονισμός σύμφωνα με το άρθρο 1. Ακολούθως, σύμφωνα με το άρθρο 3 § 1 εδ. α' περ. 1 θεμελιώνεται η αρμοδιότητα λόγω της κοινής συνήθους διαμονής αμφοτέρων των συζύγων. Παραλλήλως συντρέχουν και οι περιπτώσεις 3 (χώρα συνήθους διαμονής του εναγομένου) και 5 (χώρα συνήθους διαμονής του ενάγοντος επί τουλάχιστον 1 έτος) και επομένως το γερμανικό δικαστήριο έχει διεθνή δικαιοδοσία.

³ Για την έννοια του όρου «αστικές υποθέσεις», βλέπε επίσης: ΔΕΚ C-523/07 και C-497/10

-Σε περίπτωση που οι Α και Β διαμένουν μόνιμα σε τρίτη χώρα και η Β κατά τη διάρκεια της διάστασης μετακομίσει μόνιμα στην Γερμανία και αιτηθεί διαζύγιο στην Ελλάδα:

Το άρθρο 3 του κανονισμού δεν θεμελιώνει αρμοδιότητα των ελληνικών δικαστηρίων. Επειδή ο Α είναι πολίτης τρίτης χώρας και εξακολουθεί να διαμένει μόνιμα σ' αυτή δεν εφαρμόζεται ούτε το άρθρο 6. Ωστόσο, το δικαστήριο πρέπει να εξετάσει εάν η Β διαμένει μόνιμα στη Γερμανία περισσότερο από ένα χρόνο, καθώς σε θετική περίπτωση θεμελιώνεται αρμοδιότητα των γερμανικών δικαστηρίων κατ' άρθρο 3 § 1 εδ. α' περ. 5. Αυτό σημαίνει ότι ο κανονισμός προβλέπει την αρμοδιότητα δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους και το ελληνικό δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να απέχει. Κατ' ακολουθίαν η Β πρέπει να απευθυνθεί στο γερμανικό δικαστήριο.

-Σε περίπτωση που αμφότεροι οι Α και Β διαμένουν μόνιμα σε τρίτη χώρα και η Β αιτηθεί διαζύγιο στην Ελλάδα:

Σε αυτή την περίπτωση το άρθρο 3 δεν έχει εφαρμογή. Επομένως, το δικαστήριο θα εξετάσει εάν έχει αρμοδιότητα κάποιο άλλο δικαστήριο κράτους μέλους σύμφωνα με το άρθρο 6 και αφού διαπιστώσει ότι αυτό δεν συμβαίνει θα εφαρμόσει το εθνικό δίκαιο κατ' επιταγήν του άρθρου 7. Κατ' ακολουθίαν, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 612 ΚΠολΔ, εφόσον η Β είναι Ελληνίδα, τα ελληνικά δικαστήρια έχουν δικαιοδοσία.

Λόγω των πολλών περιπτώσεων αρμοδιότητας είναι δυνατόν να συντρέχει αρμοδιότητα περισσοτέρων του ενός δικαστηρίων. Περιπτώσεις εκκρεμοδικίας ρυθμίζονται στο άρθρο 19 § 1 του Κανονισμού. Εκκρεμοδικία υφίσταται και στις περιπτώσεις που η δίκη έχει χωριστεί σε διαδικασίες, εκ των οποίων η μια αφορά τον δικαστικό χωρισμό και η άλλη την λύση ή την κήρυξη ακυρότητας του γάμου.

Κριτήριο αποτελεί η αρχή της προτεραιότητας, όπου το δικαστήριο που επελήφθη δεύτερο, αναστέλλει αυτεπαγγέλτως τη διαδικασία του

μέχρι να διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο. Σε αυτή την περίπτωση, το πρώτο δικαστήριο επιλαμβάνεται της υπόθεσης και το δεύτερο δικαστήριο κηρύσσεται αναρμόδιο, ενώ ο ενάγων που εισήγαγε την αίτηση του στο δεύτερο δικαστήριο μπορεί να την εισάγει σ' αυτό που επελήφθη πρώτο. Στο άρθρο 16 ρυθμίζεται ποιο δικαστήριο θεωρείται ως πρώτο επιληφθέν⁴.

Εν κατακλείδι οι λόγοι αρμοδιότητας που προβλέπονται στο άρθρο 3 του Κανονισμού μπορούν να διακριθούν κυρίως σε αυτούς της συνήθους διαμονής ή της ιθαγένειας. Συγκεκριμένα: 1) Συνήθης διαμονή (άρθρο 3 § 1α), 2) Ιθαγένεια (άρθρο 3 § 1β) και 3) Άλλοι λόγοι (άρθρα 4 και 5).

1. ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΛΟΓΩ ΣΥΝΗΘΟΥΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ

Όπως προαναφέρθηκε, το άρθρο 3 § 1 εδ. α' προβλέπει τις περιπτώσεις δικαιοδοσίας λόγω συνήθους διαμονής του ενός ή και των δύο συζύγων⁵. Ο όρος «συνήθης διαμονή» πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με τις γενικές αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου, με τον οποίο ασχολήθηκε και το ΔΕΚ εξ αφορμής του άρθρου 8 του Κανονισμού που αφορά τη δικαιοδοσία σε θέματα γονικής μέριμνας. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη νομολογία⁶ ο όρος συνήθης διαμονή καλύπτει τον τόπο έκφρασης μιας ορισμένης κοινωνικής και οικογενειακής ένταξης. Επομένως, κατά τον ορισμό του τόπου συνήθους διαμονής το δικαστήριο οφείλει να λάβει υπόψη του όλες τις ιδιαίτερες παραμέτρους κάθε συγκεκριμένης υπόθεσης. Τέτοιοι λόγοι είναι η διάρκεια της παραμονής

⁴ Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί υπόψη και η νομολογία του ΔΕΚ, έτσι π.χ. σε περίπτωση ασφαλιστικών μέτρων, όπως στην υπόθεση C-296/10 (Bianca Purgucker κατά Guillermo Vallés Pérez), όπου κρίθηκε ότι το άρθρο 19 § 2, του κανονισμού 2201/2003 δεν εφαρμόζεται οσάκις δικαστήριο κράτους μέλους, επιληφθέν πρώτο για τη λήψη μέτρων περί γονικής μέριμνας, δικάζει μόνο στο πλαίσιο παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας κατά το άρθρο 20 του κανονισμού αυτού, και δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, έχον κατά τον ίδιο κανονισμό διεθνή δικαιοδοσία να κρίνει επί της ουσίας, επιλαμβάνεται δεύτερο αιτήσεως για τη λήψη των ίδιων μέτρων, είτε προσωρινώς είτε οριστικώς.

⁵ Βλ. σχετικά ΠολΠρΑθ 49/2010 (Α' δημ. ΝΟΜΟΣ).

⁶ Βλ. ΔΕΚ C-523/07

σε ένα κράτος, η νόμιμη ή μη παραμονή σε ένα κράτος, οι όροι της διαμονής, οι λόγοι της διαμονής σε ένα κράτος, η ιθαγένεια, η θέση και συνθήκες εργασίας, η γνώση της γλώσσας, οικογενειακές και κοινωνικές συνθήκες κλπ.

Αναλυτικά η δικαιοδοσία της συνήθους διαμονής:

- η συνήθης διαμονή των συζύγων, ή
- η τελευταία συνήθης διαμονή των συζύγων εφόσον ένας εκ των συζύγων έχει ακόμα αυτή τη διαμονή, ή
- η συνήθης διαμονή του εναγομένου, ή
- σε περίπτωση κοινής αιτήσεως, η συνήθης διαμονή του ενός ή του άλλου των συζύγων, ή
- η συνήθης διαμονή του ενάγοντος εάν είχε αυτή τη διαμονή επί τουλάχιστον ένα χρόνο αμέσως πριν από την έγερση της αγωγής, ή
- συνήθης διαμονή του ενάγοντος εάν είχε αυτή τη διαμονή επί τουλάχιστον έξι μήνες αμέσως πριν από την έγερση της αγωγής και εάν είναι είτε υπήκοος του εν λόγω κράτους μέλους ή, στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, έχει εκεί «domicile»

2. ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΛΟΓΩ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Η διάταξη του άρθρου 3 § 1 εδ. β' προβλέπει τις περιπτώσεις δικαιοδοσίας λόγω ιθαγένειας αμφοτέρων των συζύγων, ή στην περίπτωση Ηνωμένου Βασιλείου και Ιρλανδίας, εάν έχουν «domicile».

Σε περίπτωση περισσότερων της μιας ιθαγενειών, εάν αμφότεροι οι σύζυγοι έχουν την ιθαγένεια των ιδίων 2 κρατών, τότε αρμόδια είναι τα δικαστήρια αυτών των κρατών και υφίσταται το δικαίωμα επιλογής⁷.

3. ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ

⁷ Βλ. ΔΕΚ C-168/08

Σύμφωνα με το άρθρο 4 το δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η διαδικασία βάσει του άρθρου 3 είναι αρμόδιο και για την ανταγωγή, στο μέτρο που αυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού.

Το άρθρο 5 ασχολείται με τη μετατροπή του δικαστικού χωρισμού σε διαζύγιο, λαμβάνοντας υπόψη την περίπτωση που σε κάποια κράτη μέλη η απόφαση δικαστικού χωρισμού αποτελεί προϋπόθεση για την λύση του γάμου. Σύμφωνα μ' αυτό το δικαστήριο του κράτους μέλους το οποίο εξέδωσε απόφαση δικαστικού χωρισμού είναι επίσης αρμόδιο για να μετατρέψει την απόφαση αυτή σε διαζύγιο, εφόσον το προβλέπει το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους.

IV. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΔΙΑΖΥΓΙΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 59 του Κανονισμού παύει η ισχύς όλων των συμφωνιών που τυχόν προϋπήρχαν μεταξύ των κρατών μελών και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού. Όπως προαναφέρθηκε, το άρθρο 64 του κανονισμού προβλέπει το χρονικό πεδίο εφαρμογής των διατάξεων που μπορεί να προηγείται της έναρξης ισχύος του την 1-3-2005 και να αφορά και αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν από αυτή την ημερομηνία.

Σύμφωνα με το άρθρο 21 § 1, αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος αναγνωρίζονται στα λοιπά κράτη μέλη χωρίς καμία διαδικασία. Αυτό σημαίνει ότι: 1) οποιοδήποτε κράτος μέλος μπορεί, χωρίς καμία διαδικασία, να επιφέρει τροποποιήσεις στα ληξιαρχικά βιβλία του βάσει αποφάσεως διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού ή ακύρωσης γάμου που εκδίδεται σε άλλο κράτος μέλος και δεν υπόκειται σε περαιτέρω ένδικα μέσα κατά το δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους και 2) εάν η επίκληση

της αναγνώρισης γίνεται παρεμπιπτόντως ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους, το δικαστήριο αυτό έχει διεθνή δικαιοδοσία να κρίνει σχετικά⁸.

Ωστόσο, αυτό δεν αποκλείει το δικαίωμα οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενου να ζητήσει την έκδοση απόφασης για την αναγνώριση ή μη αναγνώριση της απόφασης, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει το τμήμα 2 του κεφαλαίου III (άρθρο 21 § 3) αδιαφόρως εάν αυτή αμφισβητείται⁹. Ειδικότερα, επειδή σύμφωνα με το άρθρο 30 του Κανονισμού στην Ελλάδα δεν προβλέπεται η διαδικασία εκλογής κατοικίας, ο αιτών οφείλει να προβεί σε διορισμό αντικλήτου σύμφωνα με το άρθρο 142 ΚΠολΔ¹⁰.

Οι αποφάσεις του δικαστηρίου ενός κράτους μέλους αναγνωρίζονται κατ' αρχήν στα άλλα κράτη μέλη. Η επί της ουσίας αναθεώρηση απόφασης αποκλείεται (άρθρο 26). Ούτε μπορεί το δικαστήριο να αρνηθεί την αναγνώριση επειδή κατά το δίκαιο του συγκεκριμένου κράτους μέλους δεν θα εξεδίδετο η απόφαση υπό τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά. Κατά το άρθρο 24 δεν ερευνάται η δικαιοδοσία του δικαστηρίου του κράτους μέλους προέλευσης.

Οι λόγοι άρνησης αναγνώρισης αποφάσεων που αφορούν διαζύγιο, δικαστικό χωρισμό ή ακύρωση γάμου περιέχονται στο άρθρο 22 και συγκεκριμένα:

- α) αν η αναγνώριση αντίκειται προδήλως στη δημόσια τάξη του κράτους μέλους αναγνώρισης,
- β) αν το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο δεν έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί στον ερημοδικήσαντα εναγόμενο κανονικά και έγκαιρα ώστε να μπορεί να αμυνθεί, εκτός εάν

⁸ Βλ. ΜονΠρΧαν 39/2006 (α' δημ. ΝΟΜΟΣ)

⁹ Βλ. ΜονΠρΙωαν 84/2008 ΕΦΑΔ 2008.1252, ΜονΠρΚερ 168/2007 Αρμ. 2008.599 καθώς και ΜονΠρΡοδ 488/2010 (α' δημ. ΝΟΜΟΣ)

¹⁰ Βλ. ΜονΠρΙωαν 84/2008 (ο.α.)

διαπιστώνεται ότι ο εναγόμενος έχει δεχθεί την απόφαση κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση,

- γ) αν η απόφαση είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που έχει εκδοθεί μεταξύ των ίδιων διαδικών στο κράτος μέλος αναγνώρισης, ή
- δ) αν η απόφαση είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που έχει εκδοθεί προγενέστερα μεταξύ των ίδιων διαδικών σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτο κράτος, εφόσον η απόφαση αυτή συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την αναγνώρισή της στο κράτος μέλος αναγνώρισης.

Κατά το άρθρο 37 ο διάδικος που επικαλείται ή αμφισβητεί την αναγνώριση απόφασης ή ζητεί την κήρυξη της εκτελεστότητας, οφείλει να προσκομίσει:

- α) αντίγραφο της απόφασης, το οποίο να συγκεντρώνει τις αναγκαίες προϋποθέσεις γνησιότητας,
- β) το πιστοποιητικό που αναφέρεται στο άρθρο 39 και εκδίδεται από το αρμόδιο δικαστήριο ή η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προέλευσης. Από το πιστοποιητικό πρέπει να προκύπτει ότι η απόφαση είναι εκτελεστή, χωρίς να απαιτείται να είναι τελεσίδικη.¹¹
- γ) επιπλέον σε περίπτωση απόφασης που εκδόθηκε ερήμην, το πρωτότυπο ή κυρωμένο αντίγραφο του εγγράφου που αποδεικνύει ότι το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί στον ερημοδικήσαντα διάδικο, ή οποιοδήποτε έγγραφο στο οποίο να δηλώνεται ότι ο εναγόμενος έχει αποδεχθεί την απόφαση κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση.

Αν δεν προσάγονται τα έγγραφα που μνημονεύονται ανωτέρω υπό στοιχεία β' και γ', το δικαστήριο μπορεί είτε να ορίσει προθεσμία προσαγωγής τους είτε να δεχθεί ισοδύναμα έγγραφα είτε, εφόσον κρίνει ότι έχει επαρκώς ενημερωθεί, να απαλλάξει τον αιτούντα από το βάρος

¹¹ Βλ. και ΜονΠρΚερ 168/2007 (ο.α.)

αυτό (άρθρο 38 § 1). Η μετάφραση επικυρώνεται από πρόσωπο που έχει αυτή την εξουσία σε ένα από τα κράτη μέλη (άρθρο 38 § 2). Καμιά επικύρωση ή άλλη ανάλογη διατύπωση δεν απαιτείται για τα έγγραφα (άρθρο 52).

ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΕΡΑ

Εισηγητές: Wolfgang Hau καθηγητής στο πανεπιστήμιο Passau και
Martin Weber πρωτοδίκης στο Πρωτοδικείο του Innsbruck

ΘΕΜΑ: Ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1259/2010 του Συμβουλίου της 20ής
Δεκεμβρίου 2010 για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα
του δικαίου που είναι εφαρμοστέο στο διαζύγιο και τον δικαστικό
χωρισμό

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Κανονισμός 1259/2010 (Ρώμη III) θέτει κανόνες αρμοδιότητας στο δίκαιο του διαζυγίου, πλην όμως λόγω ανυπέρβλητων δυσχερειών δεν αφορά όλα τα κράτη μέλη, παρά μόνον σε χώρες, όπως η Γερμανία, Βουλγαρία, Γαλλία, Ρουμανία, Ιταλία, κλπ, ενώ δεν μετέχει η Ελλάδα και επομένως εξακολουθούν να ισχύουν οι γενικοί κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, ήτοι για τη χώρα μας το άρθρο 16 του ΑΚ καθώς και το άρθρο 4 του ν. 3719/2008. Εξ αυτού του λόγου θα γίνει συνοπτική μόνο αναφορά στο εν λόγω θέμα.

Σκοπός του Κανονισμού είναι ο προσδιορισμός του εφαρμοστέου δικαίου σε περιπτώσεις διαζυγίου και δικαστικού χωρισμού, χωρίς να περιλαμβάνεται η αναγνώριση ή ακύρωση του γάμου.

Οι διατάξεις του έχουν οικουμενική εφαρμογή, καθώς το καθοριζόμενο από τον παρόντα κανονισμό δίκαιο εφαρμόζεται ακόμα και αν δεν πρόκειται για δίκαιο συμμετέχοντος κράτους μέλους, χωρίς πάντως να επιδιώκεται η εναρμόνιση των δικαίων των κρατών μελών.

II. ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ο Κανονισμός δίνει μια περιορισμένη δυνατότητα επιλογής από τους συζύγους του εφαρμοστέου δικαίου, ενώ περιέχει κανόνες για τον προσδιορισμό του δικαίου σε περίπτωση που μια τέτοια συμφωνία δεν υφίσταται ή είναι άκυρη.

ΓΕΝΙΚΑ

Η σύμφωνα με τον κανονισμό εφαρμογή του εσωτερικού δικαίου αποκλείει την εφαρμογή των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Εκτός αυτών υπάρχουν κανόνες δημόσιας τάξης, σύμφωνα με τους οποίους εάν το εφαρμοστέο δίκαιο δεν προβλέπει το θεσμό του διαζυγίου¹², ή εάν δεν αναγνωρίζει τον γάμο ως έγκυρο (πχ. γάμος μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλλου), εφαρμόζεται το δίκαιο του κράτους του επιλαμβανομένου δικαστηρίου.

ΤΡΙΤΗ ΜΕΡΑ

Εισηγήτρια: Juliane Hirsch

ΘΕΜΑ: ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΕΠΙΔΙΩΞΗ ΑΞΙΩΣΕΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

I. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΡΥΘΜΙΖΟΥΝ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ, Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ

Ο κανονισμός 4/2009 του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2008 για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και

¹²Η τελευταία χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση που δεν αναγνώριζε τον θεσμό του διαζυγίου ήταν η Μάλτα, πλην όμως πλέον υιοθετήθηκε και σ' αυτή τη χώρα ο θεσμός.

εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής εφαρμόζεται στις υποχρεώσεις διατροφής που απορρέουν από οικογενειακές σχέσεις ή σχέσεις συγγένειας, γάμου ή αγχιστείας και ισχύει στην Ευρωπαϊκή Ένωση με την εξαίρεση της Δανίας από την 18-6-2011 και εκτός από τις διατάξεις για την δικαιοδοσία, περιέχει οδηγίες για την απλοποίηση και επιτάχυνση της αναγνώρισης και εκτέλεσης των αποφάσεων, εισάγει ένα σύστημα συνεργασίας των κεντρικών αρχών των κρατών μελών, καθώς και διατάξεις για τα δικαστικά έξοδα.

Σε διεθνές επίπεδο, η Σύμβαση της Χάγης για τη Διεθνή Ικανοποίηση των Απαιτήσεων Διατροφής Τέκνων και Άλλων Μελών της Οικογένειας της 23-11-2007 υπόσχεται την απλοποίηση και επιτάχυνση της διαδικασίας ειδικά για θέματα απαιτήσεων διατροφών τέκνων. Μαζί με τη Σύμβαση τα μέρη της Συνόδου της Χάγης υιοθέτησαν το Πρωτόκολλο της Χάγης της 23-11-2007 σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις υποχρεώσεις διατροφής. Η Σύμβαση δεν έχει τεθεί ακόμη σε ισχύ, ενώ το Πρωτόκολλο εφαρμόζεται προσωρινά από την 18-6-2011.

Η σύμβαση, εκτός από την Ευρωπαϊκή Ένωση προς το παρόν έχει υπογραφεί και από τρίτες χώρες, όπως η Αλβανία, οι ΗΠΑ, Ουκρανία κλπ, ενώ αναμένεται η Νορβηγία, ενώ το Πρωτόκολλο, εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (χωρίς τη Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο) έχει υπογραφεί προς το παρόν μόνο από τη Σερβία.

2. ΠΡΟΙΣΧΥΣΑΝ ΔΙΚΑΙΟ

Πριν το Κανονισμό, τα θέματα διατροφής ρυθμίζονταν κυρίως από τον Κανονισμό 44/2001 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 22ης Δεκεμβρίου 2000 για τη δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων για αστικές και εμπορικές υποθέσεις (Βρυξέλλες I) και από τον Κανονισμό 805/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 21ης

Απριλίου 2004 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

B. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

1. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 4/2009

Ο Κανονισμός εφαρμόζεται στις υποχρεώσεις διατροφής που απορρέουν από οικογενειακές σχέσεις ή σχέσεις συγγένειας, γάμου ή αγχιστείας, η έννοια της «υποχρέωσης διατροφής» θα πρέπει να ερμηνεύεται αυτόνομα (βλ. σημ. 12 της εισηγητικής έκθεσης).

2. ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ ΤΗΣ 23-11-2007

Αντιθέτως, το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης είναι πιο περίπλοκο, καθόσον το άρθρο 2 προβλέπει τον περιορισμό ή επέκταση της εφαρμογής της. Γενικότερα εφαρμόζεται: α) στις υποχρεώσεις διατροφής οι οποίες προκύπτουν από μια σχέση γονέα-παιδιού, έναντι ενός ατόμου κάτω των 21 ετών (άρθρο 2 § 1α), β) στην αναγνώριση και την εκτέλεση ή την εκτέλεση μιας απόφασης για συζυγική διατροφή, όταν υποβάλλεται αίτηση με αξίωση κατά την έννοια του ανωτέρω στοιχείου (άρθρο 2 § 1β) και γ) με την εξαίρεση των κεφαλαίων II και III, στη συζυγική διατροφή.

Σημειωτέον ότι οι διατάξεις της σύμβασης εφαρμόζονται σε παιδιά, ανεξάρτητα από την οικογενειακή κατάσταση των γονέων.

Ωστόσο, οποιοδήποτε συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να επιφυλαχθεί, σύμφωνα με το άρθρο 62, του δικαιώματος περιορισμού της εφαρμογής της σύμβασης, σύμφωνα με την § 1α, στα άτομα που δεν έχουν φθάσει την ηλικία των 18 ετών (άρθρο 2 § 2). Από την άλλη, οποιοδήποτε συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να δηλώσει, σύμφωνα με το άρθρο 63, ότι θα επεκτείνει την εφαρμογή του συνόλου ή οποιουδήποτε μέρους της

σύμβασης σε οποιαδήποτε υποχρέωση διατροφής η οποία απορρέει από οικογενειακές σχέσεις, σχέσεις συγγένειας εξ αίματος, γάμου ή αγχιστείας, συμπεριλαμβανομένων, ειδικότερα, και των υποχρεώσεων όσον αφορά τα ευάλωτα άτομα (άρθρο 2 § 3). Στις τελευταίες περιπτώσεις εφαρμόζεται η αρχή της αμοιβαιότητας.

Συνοπτικώς στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού περιλαμβάνονται οι αξιώσεις διατροφής που απορρέουν από οικογενειακές σχέσεις ή σχέσεις συγγένειας, γάμου ή αγχιστείας.

Στο πεδίο εφαρμογής της σύμβασης περιλαμβάνονται υποχρεώσεις διατροφής οι οποίες προκύπτουν από μια σχέση γονέα-παιδιού, έναντι ενός ατόμου κάτω των 21 ετών, οι οποίες μπορούν να περιοριστούν στα άτομα που δεν έχουν φτάσει το 18^ο έτος, ενώ μπορούν να επεκταθούν και σε άτομα που υπερβαίνουν το 21^ο έτος. Περαιτέρω, στην αναγνώριση και την εκτέλεση ή την εκτέλεση μιας απόφασης για συζυγική διατροφή, όταν υποβάλλεται αίτηση με αξίωση κατά την έννοια του ανωτέρω στοιχείου και επιπλέον στη συζυγική διατροφή με τις προαναφερθείσες εξαιρέσεις. Τέλος, αν και δεν συμπεριλαμβάνεται στο αρχικό κείμενο, οποιοδήποτε συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να δηλώσει, σύμφωνα με το άρθρο 63, ότι θα επεκτείνει την εφαρμογή του συνόλου ή οποιουδήποτε μέρους της σύμβασης σε οποιαδήποτε υποχρέωση διατροφής η οποία απορρέει από οικογενειακές σχέσεις, σχέσεις συγγένειας εξ αίματος, γάμου ή αγχιστείας, συμπεριλαμβανομένων, ειδικότερα, και των υποχρεώσεων όσον αφορά τα ευάλωτα άτομα.

3. ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ

Το πρωτόκολλο έχει, όπως και ο Κανονισμός ένα ευρύ πεδίο εφαρμογής σε αξιώσεις διατροφής οι οποίες προκύπτουν από οικογενειακές σχέσεις, συγγένεια εξ αίματος, αγχιστεία, εγκυμοσύνη

συμπεριλαμβανομένων των τέκνων ανεξαρτήτως της οικογενειακής κατάστασης των γονέων.

Γ. ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΡΥΘΜΙΖΟΝΤΑΙ

1. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

Διατάξεις: 1) για την αρμοδιότητα, 2) το εφαρμοστέο δίκαιο (παραπέμπει στο Πρωτόκολλο της Χάγης), 3) πρόσβαση σε νομική βοήθεια, 4) αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων καθώς και 5) συνεργασία των κεντρικών αρχών των κρατών μελών.

2. ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ

Διατάξεις: 1) για την συνεργασία των κεντρικών αρχών των κρατών μελών, 2) αποτελεσματική πρόσβαση στις νομικές διαδικασίες συμπεριλαμβανομένης και δωρεάν νομικής συνδρομής, όπου απαιτείται, 3) αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων καθώς και 4) γενικές διατάξεις περί αρμοδιότητας ή αναρμοδιότητας

3. ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ

Διατάξεις για το εφαρμοστέο δίκαιο

Κοινό σημείο του Κανονισμού και της Σύμβασης είναι ότι οδηγούν σε ένα σύστημα διεθνούς συνεργασίας των κεντρικών αρχών που αποσκοπεί στην αρωγή των μερών σε διεθνείς διαδικασίες. Περαιτέρω, προβλέπουν δωρεάν νομική συνδρομή σε διατροφές τέκνων και τέλος, απλοποιούν και επιταχύνουν τη διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης των αποφάσεων. Ειδικότερα, αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος που δεσμεύεται από το Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007 αναγνωρίζονται σε άλλο κράτος μέλος χωρίς να πρέπει να εφαρμοσθεί καμία διαδικασία και χωρίς δυνατότητα προσβολής της αναγνωρίσεώς τους, ενώ

αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος το οποίο δεσμεύεται από το Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007, οι οποίες είναι εκτελεστές στο εν λόγω κράτος, είναι εκτελεστές σε άλλο κράτος μέλος χωρίς να απαιτείται να κηρυχθεί η εκτελεστότητά τους. Αντιθέτως, για κράτη μέλη που δεν δεσμεύονται από το Πρωτόκολλο της Χάγης απαιτείται μόνο η κήρυξη της εκτελεστότητας.

Δ. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΛΛΑ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ

Οι σχέσεις με άλλες κοινοτικές πράξεις ρυθμίζονται στο άρθρο 68 του Κανονισμού. Ειδικότερα, ο κανονισμός 4/2009 τροποποιεί τον κανονισμό 44/2001 αντικαθιστώντας τις διατάξεις του εν λόγω κανονισμού που είναι εφαρμοστέες στον τομέα των υποχρεώσεων διατροφής. Επίσης, αντικαθιστά, στον τομέα των υποχρεώσεων διατροφής, τον κανονισμό 805/2004, εκτός από τις διατάξεις που αφορούν τους ευρωπαϊκούς εκτελεστούς τίτλους για υποχρεώσεις διατροφής που έχει εκδώσει κράτος μέλος το οποίο δεν δεσμεύεται από το Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007. Ωστόσο, δεν θίγεται η οδηγία 2002/8 για την δωρεάν νομική συνδρομή, η οποία θα έπρεπε να έχει ενσωματωθεί στις εθνικές νομοθεσίες μέχρι την 30-5-2006.

Σε σχέση με τις ισχύουσες διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες το άρθρο 69 προβλέπει ότι ο κανονισμός δεν θίγει την εφαρμογή διμερών και πολυμερών συμβάσεων ή συμφωνιών των οποίων ένα ή περισσότερα κράτη μέλη είναι μέρη κατά τον χρόνο έκδοσης του παρόντος κανονισμού και οι οποίες διέπουν θέματα τα οποία ρυθμίζονται με τον παρόντα κανονισμό.

II. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 4/2009 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 18ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2008 ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ, ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ, ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ

ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

A. ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

1. Δικαιοδοσία έχει, σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις (άρθρο 3):

- α) το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του εναγομένου,
ή
- β) το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του δικαιούχου
διατροφής, ή
- γ) το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το δίκαιό
του για την εκδίκαση αγωγής σχετικά με την προσωπική
κατάσταση, όταν η αίτηση διατροφής είναι παρεπόμενη της αγωγής
αυτής, εκτός εάν η δικαιοδοσία αυτή βασίζεται αποκλειστικά στην
ιθαγένεια ενός των διαδίκων, ή
- δ) το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το δίκαιό
του για την εκδίκαση αγωγής σχετικά με τη γονική μέριμνα, όταν η
αίτηση διατροφής είναι παρεπόμενη της αγωγής αυτής, εκτός εάν η
διεθνής δικαιοδοσία βασίζεται αποκλειστικά στην ιθαγένεια ενός
των διαδίκων.

2. Ωστόσο, κατά το άρθρο 4 οι διάδικοι μπορούν να συμφωνήσουν ότι
ένα άλλο δικαστήριο ή τα ακόλουθα δικαστήρια κράτους μέλους είναι
αρμόδιο για την εκδίκαση των διαφορών σε θέματα υποχρεώσεων
διατροφής που έχουν προκύψει ή που θα προκύψουν μεταξύ τους, το
δικαστήριο αυτό μπορεί να είναι:

- α) το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής ενός εκ των
διαδίκων,
- β) το δικαστήριο ή τα δικαστήρια του κράτους μέλους της ιθαγενείας
ενός των διαδίκων

3. Όσον αφορά υποχρεώσεις διατροφής μεταξύ συζύγων ή πρώην συζύγων (όχι για άτομα κάτω των 18 ετών):

- α) το αρμόδιο για τις γαμικές τους διαφορές δικαστήριο, ή
- β) το δικαστήριο ή τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο είχαν την τελευταία κοινή συνήθη διαμονή τους για περίοδο τουλάχιστον ενός έτους.

Οι ανωτέρω προϋποθέσεις πρέπει να υφίστανται κατά το χρόνο υπογραφής της συμφωνίας ή της προσφυγής στο δικαστήριο και αποκλείουν άλλη αρμοδιότητα. Η σχετική συμφωνία πρέπει να είναι έγγραφη ή ακόμη και ηλεκτρονική.

4. Πέραν των περιπτώσεων όπου η διεθνής δικαιοδοσία απορρέει από άλλες διατάξεις του κανονισμού, το δικαστήριο κράτους μέλους ενώπιον του οποίου ο εναγόμενος παρίσταται αποκτά διεθνή δικαιοδοσία (άρθρο 5).

Συντρέχουσα διεθνής δικαιοδοσία υπάρχει όταν κανένα δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει των άρθρων 3, 4 και 5, και κανένα δικαστήριο κράτους μέλους της σύμβασης του Λουγκάνο που δεν είναι κράτος μέλος δεν είναι αρμόδιο δυνάμει των διατάξεων της εν λόγω σύμβασης, είναι αρμόδια τα δικαστήρια του κράτους μέλους της κοινής ιθαγένειας των διαδίκων (άρθρο 6).

Τέλος, στο άρθρο 7 προβλέπεται αναγκαστική δικαιοδοσία (Forum necessitatis) όταν κανένα δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει των άρθρων 3, 4, 5 και 6, τα δικαστήρια κράτους μέλους μπορούν, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να επιλαμβάνονται της διαφοράς, εφόσον δεν είναι ευλόγως δυνατή ή είναι ανέφικτη η έναρξη ή η διεξαγωγή διαδικασίας σε τρίτο κράτος με το οποίο η διαφορά παρουσιάζει στενό σύνδεσμο. Σε αυτές τις περιπτώσεις η αρμοδιότητα του δικαστηρίου παραμένει ακόμη και εάν αργότερα αλλάξουν τα πραγματικά περιστατικά.

B. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ

1. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ (άρθρο 8).

Όταν εκδίδεται απόφαση σε κράτος μέλος ή κράτος μέρος της σύμβασης της Χάγης του 2007 στο οποίο ο δικαιούχος διατροφής έχει τη συνήθη διαμονή του, δεν είναι δυνατόν να επιδιωχθεί από τον υπόχρεο διατροφής η τροποποίηση της απόφασης ή η έκδοση νέας απόφασης σε άλλο κράτος μέλος, εφόσον ο δικαιούχος διατηρεί τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος στο οποίο εκδόθηκε η απόφαση, εκτός εάν οι διάδικοι έχουν συμφωνήσει παρέκταση αρμοδιότητας, ή όταν ο δικαιούχος διατροφής υποβάλλεται στη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του άλλου αυτού κράτους μέλους δυνάμει του άρθρου 5, ή όταν η αρμόδια αρχή του κράτους μέρους της σύμβασης της Χάγης του 2007 που αποτελεί το κράτος προέλευσης αδυνατεί ή αρνείται να ασκήσει διεθνή δικαιοδοσία για την τροποποίηση της απόφασης ή την έκδοση νέας απόφασης, ή όταν η εκδοθείσα απόφαση στο κράτος μέρος της σύμβασης της Χάγης του 2007 που αποτελεί το κράτος προέλευσης δεν μπορεί να αναγνωρισθεί ή να κηρυχθεί εκτελεστή στο κράτος μέλος στο οποίο επίκειται διαδικασία για την τροποποίηση της απόφασης ή την έκδοση νέας απόφασης.

2. Έρευνα της διεθνούς δικαιοδοσίας (άρθρο 10)

Το δικαστήριο κράτους μέλους που επιλαμβάνεται υποθέσεως για την οποία δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του παρόντος κανονισμού διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του.

3. Προσωρινά και συντηρητικά μέτρα (άρθρο 14)

Τα προσωρινά ή συντηρητικά μέτρα που προβλέπονται από το δίκαιο κράτους μέλους μπορούν να ζητηθούν από τις δικαστικές αρχές του κράτους αυτού, έστω και εάν δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει,

σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, διεθνή δικαιοδοσία για την ουσία της υπόθεσης.

Γ. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Ο Κανονισμός καταργεί την κήρυξη της εκτελεστότητας. Ωστόσο, εξ αιτίας των διαφορών στα κράτη μέλη ακολουθήθηκε λύση διαφορετικών διατάξεων που αφορούν αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος το οποίο δεσμεύεται από το Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007 (άρθρα 17-22) και αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος το οποίο δεν δεσμεύεται από το εν λόγω Πρωτόκολλο.

Ειδικότερα, οι πρώτες αφορούν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εκτός Ηνωμένου Βασιλείου και Δανίας. Σε αυτή την περίπτωση οι αποφάσεις αναγνωρίζονται χωρίς να πρέπει να εφαρμοστεί άλλη διαδικασία και χωρίς δυνατότητα προσβολής της αναγνώρισης τους, ενώ δεν απαιτείται να κηρυχθεί η εκτελεστότητά τους εφόσον είναι ήδη εκτελεστές στο κράτος που εκδόθηκαν, χωρίς αυτό να συνεπάγεται την αναγνώριση της σχέσης στην οποία βασίζεται η υποχρέωση διατροφής που αποτελεί αντικείμενο της απόφασης (άρθρο 22).

Δικαίωμα εναντίωσης έχει μόνο ο ερημοδικήσας εναγόμενος υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 19.

Η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης, κατόπιν αιτήσεως του υπόχρεου διατροφής, μπορεί να αρνηθεί εν όλω ή εν μέρει την εκτέλεση της απόφασης του δικαστηρίου προέλευσης εφόσον το δικαίωμα εκτέλεσης της απόφασης του δικαστηρίου προέλευσης έχει παραγραφεί, είτε βάσει του δικαίου του κράτους μέλους προέλευσης, είτε βάσει του δικαίου του κράτους μέλους εκτέλεσης, εν προκειμένω ισχύει η μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής. Επιπλέον, η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης μπορεί, κατόπιν αιτήσεως του υπόχρεου διατροφής, να αρνηθεί εν όλω ή εν μέρει την εκτέλεση της απόφασης του

δικαστηρίου προέλευσης, εφόσον αυτή είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που εκδόθηκε στο κράτος μέλος εκτέλεσης ή με απόφαση που εκδόθηκε σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτο κράτος και πληροί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την αναγνώριση στο κράτος μέλος εκτέλεσης.

Τα άρθρα 39-44 του Κανονισμού που ισχύουν για όλα τα κράτη ρυθμίζουν διάφορα θέματα, εκ των οποίων σημαντικότερη είναι η ρύθμιση του άρθρου 41, σύμφωνα με την οποία η διαδικασία εκτέλεσης αποφάσεων που εκδόθηκαν σε άλλο κράτος μέλος διέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους της εκτέλεσης, ενώ με το άρθρο 42 αποκλείεται η επανεξέταση επί της ουσίας.

III. ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ ΤΟΥ 2007

A. ΓΕΝΙΚΑ

Το εφαρμοστέο δίκαιο σε ζητήματα για υποχρεώσεις διατροφής στην ΕΕ (εκτός Ηνωμένου Βασιλείου και Δανίας) ρυθμίζεται από το ως άνω πρωτόκολλο κατά παραπομπή από το άρθρο 15 του κανονισμού 4/2009 και παρόλο που δεν έχει τεθεί επισήμως σε ισχύ, εφαρμόζεται προσωρινά. Οι διατάξεις έχουν καθολική εφαρμογή, όπερ σημαίνει ότι οι υποχρεώσεις διατροφής διέπονται από το δίκαιο του κράτους της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής, ακόμη και εάν αυτό δεν είναι συμβεβλημένο.

Ο εν λόγω κανόνας έχει το πλεονέκτημα ότι βρίσκεται πλησιέστερα στις συνθήκες ζωής του δικαιούχου διατροφής, ενώ σε περίπτωση αλλαγής της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής, εφαρμόζεται το δίκαιο του κράτους της νέας συνήθους διαμονής από τη στιγμή κατά την οποία επέρχεται η συγκεκριμένη μεταβολή (άρθρο 3).

B. ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

1. Ειδικοί κανόνες υπέρ ορισμένων δικαιούχων διατροφής (άρθρο 4).

Για απαιτήσεις γονέων έναντι των τέκνων τους, προσώπων, εκτός των γονέων, έναντι προσώπων ηλικίας κάτω των 21 ετών, με εξαίρεση τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις σχέσεις που αναφέρονται στο άρθρο 5 και τέκνων έναντι των γονέων τους ισχύουν ειδικοί κανόνες. Ειδικότερα, όταν, δυνάμει του δικαίου που αναφέρεται στο άρθρο 3, ο δικαιούχος δεν μπορεί να επιτύχει διατροφή από τον υπόχρεο, εφαρμόζεται το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή (*lex fori*). Και εάν ο δικαιούχος διατροφής δεν μπορεί, δυνάμει των δικαίων που αναφέρονται στο άρθρο 3 και στις παραγράφους 2 και 3 του εν λόγω άρθρου, να επιτύχει διατροφή από τον υπόχρεο, εφαρμόζεται, εφόσον υπάρχει, το δίκαιο του κράτους της κοινής ιθαγένειάς τους. Εναλλακτικά, το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή εφαρμόζεται όταν ο δικαιούχος διατροφής έχει προσφύγει στην αρμόδια αρχή του κράτους στο οποίο ο υπόχρεος έχει τη συνήθη διαμονή του. Εντούτοις, εφαρμόζεται το δίκαιο του κράτους της συνήθους διαμονής του δικαιούχου, όταν ο δικαιούχος δεν μπορεί να επιτύχει διατροφή από τον υπόχρεο δυνάμει του δικαίου του δικάζοντος δικαστή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δίνεται βάρος στην εφαρμογή της *lex fori*, δηλαδή εφαρμόζεται το δίκαιο του κράτους της συνήθους διαμονής του υπόχρεου διατροφής (άρθρο 4 § 3). Εάν όμως κατ' αυτόν τον τρόπο ο δικαιούχος δεν μπορεί να επιτύχει διατροφή εφαρμόζεται το δίκαιο του κράτους της συνήθους διαμονής του δικαιούχου κατά τους γενικούς κανόνες.

2. Ειδικοί κανόνες όσον αφορά τους/τις συζύγους και πρώην συζύγους (άρθρο 5).

Όταν πρόκειται για υποχρεώσεις διατροφής μεταξύ συζύγων, πρώην συζύγων ή προσώπων που είχαν συνάψει ακυρωθέντα γάμο, το άρθρο 3 δεν εφαρμόζεται εφόσον προβάλλει ένσταση ένας από τους διαδίκους και το δίκαιο άλλου κράτους, ιδίως του κράτους της τελευταίας κοινής

συνήθους διαμονής τους, συνδέεται στενότερα με το γάμο, οπότε εφαρμόζεται το τελευταίο δίκαιο.

3. Ειδικός κανόνας σχετικά με την υπεράσπιση (άρθρο 6)

Σε περίπτωση υποχρεώσεων διατροφής εκτός εκείνων που απορρέουν από σχέση γονέα-τέκνου έναντι τέκνου και εκείνων που αναφέρονται στο άρθρο 5, ο υπόχρεος μπορεί να αμφισβητήσει αξίωση του δικαιούχου επικαλούμενος την έλλειψη σχετικής υποχρέωσης τόσο δυνάμει του δικαίου του κράτους της συνήθους διαμονής του υποχρέου όσο και δυνάμει του δικαίου του κράτους της ενδεχόμενης κοινής ιθαγένειας των διαδίκων.

4. Καθορισμός εφαρμοστέου δικαίου

Το εφαρμοστέο δίκαιο διακρίνεται στην εκλογή δικαίου για τις ανάγκες συγκεκριμένης διαδικασίας (άρθρο 7) και στην γενική επιλογή δικαίου (άρθρο 8). Σύμφωνα με το άρθρο 7 ο δικαιούχος και ο υπόχρεος διατροφής μπορούν, αποκλειστικά για τις ανάγκες συγκεκριμένης διαδικασίας που διεξάγεται σε δεδομένο κράτος, να ορίσουν ρητά ότι μια υποχρέωση διατροφής διέπεται από το δίκαιο του συγκεκριμένου κράτους. Όταν ο καθορισμός του εφαρμοστέου δικαίου πραγματοποιείται πριν από την έναρξη της σχετικής διαδικασίας, αποτελεί το αντικείμενο συμφωνίας που υπογράφεται και από τους δύο διαδίκους, καταρτίζεται δε γραπτώς ή καταχωρίζεται με οποιοδήποτε μέσο που επιτρέπει τη μεταγενέστερη πρόσβαση στο περιεχόμενό της.

Σύμφωνα με το άρθρο 8 τα μέρη μπορούν ανά πάσα στιγμή να ορίσουν ότι ένα από τα ακόλουθα δίκαια εφαρμόζεται σε υποχρέωση διατροφής:

- α) το δίκαιο οποιουδήποτε κράτους του οποίου την ιθαγένεια έχει ένας από τους διαδίκους κατά το χρόνο του καθορισμού·
- β) το δίκαιο του κράτους στο οποίο έχει τη συνήθη διαμονή του ένας από τους διαδίκους κατά το χρόνο του καθορισμού·

- γ) το δίκαιο το οποίο έχουν ορίσει οι διάδικοι ως εφαρμοστέο στις περιουσιακές τους σχέσεις ή το πράγματι εφαρμοζόμενο δίκαιο·
- δ) το δίκαιο το οποίο έχουν ορίσει οι διάδικοι ως εφαρμοστέο στο διαζύγιο ή το δικαστικό χωρισμό τους ή το πράγματι εφαρμοζόμενο δίκαιο

Ανάλογη συμφωνία δεν είναι δυνατή με πρόσωπα κάτω των 18 ετών ή έναντι ενηλίκου ο οποίος, λόγω αλλοίωσης ή ανεπάρκειας των προσωπικών του ικανοτήτων, δεν είναι σε θέση να υπερασπιστεί τα συμφέροντά του.

Γ. ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Το άρθρο 10 ορίζει ότι το δικαίωμα δημοσίων οργανισμών να ζητήσουν την επιστροφή επιδόματος που χορηγήθηκε στον δικαιούχο αντί διατροφής υπόκειται στο δίκαιο που διέπει το δημόσιο οργανισμό.

Τέλος, όσον αφορά τους κανόνες δημόσιας τάξης, πρέπει να τονιστεί ότι η εφαρμογή του δικαίου που καθορίζεται σύμφωνα με το πρωτόκολλο μπορεί να απορριφθεί μόνο στο βαθμό που τα αποτελέσματά του θα ήταν καταφανώς αντίθετα προς τη δημόσια τάξη του δικάζοντος δικαστή (άρθρο 13).

